Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2025/3194

2.7.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Priporočila EESO o predlogih za reforme in naložbe, oblikovanih v okviru cikla evropskega semestra 2024–2025

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/3194)

Poročevalci: **Konstantinos DIAMANTOUROS**
Javier DOZ ORRIT
Luca JAHIER

Svetovalec	Olivier Cédric VAUZELLE (za poročevalca)
Sklep plenarne skupščine	11. 7. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	15. 4. 2025
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	30. 4. 2025
Plenarno zasedanje št.	596
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	152/0/2

1. Sklepi in priporočila

EU se mora istočasno spopadati z ogromnimi geopolitičnimi izzivi na področju zunanje, varnostne in obrambne politike, kot so ruska agresija proti Ukrajini, izjave in ukrepi nove administracije ZDA v zvezi s trgovino, Natom, teritorialnimi ambicijami in drugimi področji ter potekajoči konflikti na Bližnjem vzhodu. Hkrati mora EU znatno izboljšati produktivnost in konkurenčnost svojega gospodarstva ter ob tem doseči cilje zelenega dogovora in okrepiti socialno kohezijo prek evropskega stebra socialnih pravic. Za reševanje teh izzivov so potrebni močna politična in državljanska podpora, dejavna udeležba organizirane civilne družbe, dobro upravljanje, večja enotnost in povezovanje ter dosledna obramba demokratičnih vrednot in človekovih pravic tako znotraj kot zunaj naših meja. EESO meni, da je treba za dosego natančno opredeljenih ciljev na vseh teh področjih uporabiti čim več javnih in zasebnih, nacionalnih in evropskih finančnih sredstev. To med drugim pomeni prednostno obravnavo evropskih javnih dobrin in krepitev vseh razpoložljivih proračunskih in finančnih instrumentov ali po potrebi ustvarjanje novih.

1.1 *Ukrepi za reforme in naložbe v državah članicah, zlasti na podlagi specifičnih priporočil za države za leto 2024*

EESO:

1.1.1 priznava, da specifična priporočila za države niso v vseh državah enako primerna za reševanje nacionalnih izzivov, in poziva Evropsko komisijo, naj oblikuje bolj prilagojena priporočila v zvezi s preudarnimi fiskalnimi politikami za finančno stabilnost, dolgoročno trajnostno rast in konkurenčnost, javno porabo za ključne javne storitve, storitve splošnega pomena in socialne politike ter digitalnim in zelenim prehodom. Poleg tega vlade poziva, naj predlagane naložbe in reforme izvajajo učinkoviteje;

1.1.2 poziva Komisijo in države članice, naj okrepijo sistematično obveščanje in ozaveščanje o ciljih trajnostnega razvoja iz specifičnih priporočil za države, ko se predlogi za naložbe in reforme pretvarjajo v konkretne ukrepe;

1.1.3 ponovno poziva, naj se na evropski ravni oblikuje strukturiran postopek posvetovanja, tako da bodo formalizirani postopki posvetovanja bolj usklajeni in preglednejši;

1.1.4 poudarja, da bi morala Komisija nadaljevati strukturni dialog z nacionalnimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe ter od držav članic zahtevati, naj predložijo povzetek posvetovanj z deležniki;

1.1.5 poziva, naj se prenovljeno načelo partnerstva vključi v evropski semester ([1]).

1.2 ***Srednjeročni fiskalno-strukturni načrti in novi okvir ekonomskega upravljanja EU***

1.2.1 EESO poziva Komisijo, naj v uredbi EU določi jasne in usklajene smernice za države članice o tem, kako obvezno, sistematično, strukturno in smiselno vključevati deležnike. Na podlagi teh smernic bi bil lahko formalni postopek posvetovanja nato urejen na nacionalni ravni. Komisija bi morala kakovost vključevanja deležnikov določiti kot merilo za odobritev nacionalnega načrta.

1.2.2 Dodatno bi bilo treba preučiti metodologijo Evropske komisije za ocenjevanje srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtov držav članic, zlasti v zvezi z uvajanjem zahtevanih novih naložb in reform, ko države članice zahtevajo podaljšanje obdobja prilagoditve s štirih na sedem let.

1.3 ***Izvajanje reform in naložb, predvidenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost***

EESO:

1.3.1 meni, da ima mehanizem za okrevanje in odpornost trenutno ključno vlogo pri podpiranju naložb in reform, vendar je treba pred njegovim iztekom rešiti še več vprašanj v zvezi z njegovim izvajanjem;

1.3.2 poziva, naj se usklajevanje, načrtovanje in dodeljevanje sredstev izboljšajo, da se odpravijo zamude, ter naj se postopki racionalizirajo, hkrati pa poziva tudi države članice, naj zagotovijo usposabljanje za upravno osebje in krepitev zmogljivosti, da se izboljšajo vodenje projektov in upravni postopki. Poleg tega EESO ([2]) poudarja, da so potrebne boljše, pravočasne in skladne informacije o napredku pri izvajanju nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost;

([1]) European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period (Podpora Evropskega socialnega sklada za socialne partnerje v obdobju 2007–2013), Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (UL L 231, 30.6.2021, str. 159), raziskovalno mnenje EESO Večja osredotočenost kohezijske politike po letu 2027 na rezultate – izzivi, tveganja in priložnosti (UL C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj), in poročilo o oceni Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost o kodeksu ravnanja in razpravah z deležniki na konferenci Sveta evropskih občin in regij (CEMR) ob objavi njegovega dokumenta Top level decision – Local consequences: The European Semester explained (Odločanje na najvišji ravni – posledice na lokalni ravni: vse o evropskem semestru), 2. december 2024.

([2]) Poročilo o oceni EESO *Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost*.

1.3.3 vztraja, da je treba zagotoviti preglednost glede končnih prejemnikov sredstev, ter poziva Komisijo in nacionalne vlade, naj poenostavijo postopke, zmanjšajo birokracijo ter zagotovijo podporo za učinkovito in pravočasno izvajanje načrtov ([3]);

1.3.4 poziva, naj se v naslednje letno poročilo o mehanizmu za okrevanje in odpornost vključi tematska analiza o vključenosti socialnih partnerjev, organizacij civilne družbe, nacionalnih parlamentov ter lokalnih in regionalnih oblasti ([4]);

1.3.5 poziva, naj se rok za porabo sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost podaljša vsaj do naslednjega večletnega finančnega okvira leta 2028, če se bo izkazalo, da bi nepodaljšanje pomenilo izgubo sredstev ([5]);

1.3.6 poudarja, da je treba pojasniti opredelitev mejnikov in ciljev ter zagotoviti zanesljivost informacij, ki jih predložijo države članice ([6]). Prav tako poudarja, da se je treba bolj osredotočiti na načrtovanje čezmejnih projektov.

1.4 *Potrebne naložbe za reševanje sedanjih in prihodnjih izzivov*

1.4.1 EESO meni, da bi bilo za povečanje zmogljivosti financiranja EU, kot je predlagano v poročilu Maria Draghija, potrebno veliko več kot le obstoječi fiskalni manevrski prostor v posameznih državah članicah ter obseg in struktura sedanjega večletnega finančnega okvira. Ponovno poudarja, da je treba ustanoviti sklad za strateške naložbe ([7]), ki bo po velikosti enakovreden mehanizmu za okrevanje in odpornost ter bo prednostno namenjen financiranju skupnih evropskih dobrin in nacionalnih naložb v skladu s ključnimi prednostnimi nalogami evropske politike. Novooblikovana pobuda InvestAI in napovedani prihodnji sklad za konkurenčnost kot del močnejšega in skladnejšega večletnega finančnega okvira predstavljala napredek na tem področju. EESO hkrati poudarja, da je treba z dokončanjem unije kapitalskih trgov (nedavne preimenovane v unijo prihrankov in naložb) hitro razširiti množično mobilizacijo zasebnih prihrankov in povečati finančne zmogljivosti Evropske investicijske banke (EIB).

1.5 *Revidiran in močnejši evropski semester*

1.5.1 Evropski semester je postal trden in dobro uveljavljen instrument za ekonomsko upravljanje EU in njeno usklajevanje z državami članicami, hkrati pa se še nadalje razvija. Znaki napredka na tem področju so še začetek veljavnosti revidiranega okvira ekonomskega upravljanja EU, že napovedane povezave med orodjem za usklajevanje konkurenčnosti in evropskim semestrom, začetni predlog morebitnih povezav z evropskim semestrom pri prihodnji porabi sredstev iz naslednjega večletnega finančnega okvira in vsaj del prihodnjega Kohezijskega sklada. Tako kot preklic letne strategije za trajnostno rast za leto 2025 decembra 2024 tudi vse navedeno kaže, da je treba ta proces temeljito nadgraditi.

1.5.2 EESO poziva Komisijo, naj nemudoma pregleda strukturo in časovni okvir evropskega semestra, da bi v prid preglednosti zagotovili prihodnje povezave z orodjem za usklajevanje konkurenčnosti ter vsem vključenim akterjem (institucijam EU, nacionalnim vladam, parlamentom, lokalnim oblastem, socialnim partnerjem in organizacijam civilne družbe) omogočili, da bodo pripravljeni v celoti izpolniti svojo vlogo v procesu evropskega semestra.

([3]) Računsko sodišče – Razrešnica Komisiji za leto 2023: posvetovanje s komisarjema Valdisom Dombrovskisom in Paolom Gentilonijem o mehanizmu za okrevanje in odpornost (Odbor za proračunski nadzor, Evropski parlament, 12. november 2024)[1] Evropski parlament – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds* (100 največjih prejemnikov sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost).

([4]) V skladu z mnenjem Evropskega odbora regij ECON-VII/037 *Vmesni pregled evropskega načrta za okrevanje po pandemiji COVID-19 (mehanizem za okrevanje in odpornost)* (sprejeto oktobra 2024) (UL C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([5]) V skladu z mnenjem Evropskega odbora regij ECON-VII/037 *Vmesni pregled evropskega načrta za okrevanje po pandemiji COVID-19 (mehanizem za okrevanje in odpornost)* (sprejeto oktobra 2024) (UL C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([6]) Računsko sodišče – Razrešnica Komisiji za leto 2023: posvetovanje s komisarjema Valdisom Dombrovskisom in Paolom Gentilonijem o mehanizmu za okrevanje in odpornost (Odbor za proračunski nadzor, Evropski parlament, 12. november 2024)[1] Evropski parlament – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds* (100 največjih prejemnikov sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost).

([7]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Investicijski sklad EU za gospodarsko odpornost in trajnostno konkurenčnost (mnenje na lastno pobudo) (UL C, C/2024/6862, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6862/oj).

1.5.3 EESO predlaga, naj Evropska komisija v okviru evropskega semestra uporabi kazalnike, ki so neločljivo povezani s pristopom v prid ekonomije blaginje, da bi ocenila stanje v vsaki državi članici in dobila celovitejšo sliko.

2. **Uvod**

2.1.1. To mnenje na lastno pobudo je skupaj z informativnim poročilom del svežnja in temelji na delu skupine EESO za evropski semester: posvetovanje z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe iz držav članic EU o ključnih temah evropskega semestra. Dopolnjuje informativno poročilo, v katerem so zbrana stališča socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe v državah članicah o predlogih za nacionalne reforme in naložbe ter njihovem izvajanju (cikel evropskega semestra 2024–2025), tako da vključuje politična priporočila, sklepe in politične predloge EESO, ki temeljijo na rezultatih posvetovanja z deležniki, predstavljenih v poročilu.

2.1.2. EESO tako nadaljuje svoje delo za spodbujanje bolj participativnega evropskega semestra in okvira ekonomskega upravljanja z večjo odgovornostjo na nacionalni ravni in tesnejšim sodelovanjem organizirane civilne družbe. Široka udeležba podpira odločanje na podlagi dokazov in demokratično legitimnost ter krepi javno podporo preobrazbenim politikam in sistemskim spremembam.

3. **Ozadje**

3.1.1. To mnenje na lastno pobudo se osredotoča, prvič, na ukrepe za reforme in naložbe držav članic, zlasti na podlagi specifičnih priporočil za države za leto 2024, ter njihovo izvajanje. Komisija je junija v okviru pomladanskega svežnja evropskega semestra 2024 predlagala osnutek specifičnih priporočil za države za leto 2024, ki ga je Svet nato z manjšimi spremembami sprejel julija 2024. Ta specifična priporočila za države zajemajo: (i) priporočilo o fiskalni politiki (priporočilo št. 1); (ii) priporočilo o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost ter programov kohezijske politike ([8]) (priporočilo št. 2); (iii) priporočili št. 3 in 4, ki se nanašata na še neizpolnjene prednostne naloge politike ali posebnosti držav članic. Približno dve tretjini priporočil, izdanih v okviru specifičnih priporočil za države št. 3 in 4, sta se nanašali na politike za krepitev trgov dela z izobraževanjem ter naložbami v spretnosti, spodbujanje zelenega prehoda in drugih politik, povezanih z energijo, ter obravnavo še nerešenih vprašanj konkurenčnosti. Nadalje se to mnenje na lastno pobudo osredotoča na srednjeročne fiskalno-strukturne načrte, ki so osrednji element novega okvira ekonomskega upravljanja ([9]). Države članice v teh načrtih določijo svoje fiskalne cilje, prednostne reforme in naložbe ([10]) ter ukrepe za odpravo morebitnih makroekonomskih neravnotežij v obdobju fiskalne prilagoditve.

3.1.2. V zvezi s tem EESO poziva k stalnim in strukturiranim postopkom za posvetovanje s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe pri pripravi nacionalnih načrtov ([11]). Poleg tega se s členom 11 uredbe o novem okviru ekonomskega upravljanja ([12]) države članice spodbuja, naj se pri pripravi načrtov v skladu z nacionalnimi pravnimi okviri posvetujejo s socialnimi partnerji, regionalnimi oblastmi, organizacijami civilne družbe in drugimi ustreznimi nacionalnimi deležniki. Glede na kratek rok za pripravo prvega sklopa nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtov so države članice za cikel evropskega semestra 2025 taka posvetovanja lahko izvedle, niso pa bile k temu zavezane. Pri pripravi vseh prihodnjih načrtov se bodo morale posvetovati z nacionalnimi deležniki, čeprav merila kakovosti za posvetovanja še niso določena. Nazadnje je v tem mnenju na lastno pobudo preučen napredek pri izvajanju reform in naložb, predvidenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost ([13]).

([8]) Inforegio – Nova kohezijska politika.

([9]) Sporočilo Evropske komisije *Evropski semester 2025: novi okvir ekonomskega upravljanja je zaživel* (26. november 2024).

([10]) Reforme in naložbe, s katerimi se obravnavajo glavni izzivi, opredeljeni v okviru evropskega semestra, in skupne prednostne naloge EU.

([11]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)) – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1467/97 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2011/85/EU o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (UL C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([12]) Uredba (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 (UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([13]) Mehanizem za okrevanje in odpornost, Evropska komisija.

4. **Splošne ugotovitve**

4.1 ***Ukrepi za reforme in naložbe v državah članicah, zlasti na podlagi specifičnih priporočil za države za leto 2024, in njihovo izvajanje***

4.1.1 Specifična priporočila za države niso v vseh državah članicah enako primerna za reševanje nacionalnih izzivov, zato EESO poziva Komisijo, naj posebno pozornost nameni prilagojenim priporočilom v zvezi s preudarnimi fiskalnimi politikami za finančno stabilnost in dolgoročno rast, javno porabo, vzdržnostjo javnih storitev in storitev splošnega pomena, boljšim institucionalnim usklajevanjem, izboljšanjem socialnih politik (zlasti na področjih, kot so zdravstveno varstvo, razvoj spretnosti, neenakosti in vključevanje) ter digitalnim in zelenim prehodom (zlasti z vključevanjem okoljskih ciljev v javne politike). Osredotočiti bi se bilo treba tudi na obdavčitev, da bi se podprle te reforme in prehodi. EESO poziva, naj se prednostno obravnavajo sedanji gospodarski izzivi, kot so stanovanja, socialna zaščita, življenjski stroški in stroški energije, in strukturna vprašanja, ki ogrožajo konkurenčnost EU, kot so pretirana regulacija in dolgotrajni postopki za izdajo dovoljenj. Poleg tega poziva nacionalne vlade, naj naložbe in reforme, predlagane v teh specifičnih priporočilih za države, izvajajo učinkoviteje in bolj sistematično, in sicer na podlagi dolgoročnega strateškega načrtovanja.

4.1.2 EESO ugotavlja, da so med državami članicami razlike, kar zadeva vključevanje ciljev trajnostnega razvoja v specifična priporočila za države, zato poziva Komisijo in države članice, naj okrepijo sistematično obveščanje in ozaveščanje o teh ciljih, ko se predlogi za naložbe in reforme pretvarjajo v konkretne ukrepe. Z boljšim poznavanjem ciljev trajnostnega razvoja med ljudmi se bodo povečale priložnosti za celostni pristop k trajnostnemu razvoju. EESO poudarja, da je treba evropski semester reformirati, da bi bolje usmerjal in podpiral izvajanje ciljev EU, določenih na primer v evropskem zelenem dogovoru, evropskem stebru socialnih pravic in paktu OZN za prihodnost, sprejetem septembra 2024 ([14]), ter povečal sedanjo nizko konkurenčnost EU. Strinja se, da bi bilo na podlagi celovitih, jasnih in ambicioznih podciljev za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja v okviru evropskega semestra mogoče oceniti, ali so obstoječe politike in naložbe učinkovite in vodijo v pravo smer napredka ali pa so potrebne nadaljnje reforme in naložbe, ki bi jih nato lahko priporočili v okviru procesa ([15]). EESO zato tudi meni, da je potreben ponoven razmislek o sedanjem pristopu za analizo vrzeli, ki se uporablja za evropski semester.

4.1.3 Splošni namen posvetovanja s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe je, da se sprejmejo odločitve o usmeritvi socialne in ekonomske politike v prihodnjih letih. V okviru evropskega semestra se obravnavajo teme, ki so na splošno najpomembnejše za organizirano civilno družbo. Nacionalni deležniki lahko na eni strani prispevajo svoje strokovno znanje, na drugi strani pa lahko tudi predlagajo pomembne ukrepe. Čeprav trenutno obstajajo številni mehanizmi za sodelovanje, ne omogočajo pravega dialoga in pogosto ne obravnavajo vprašanj, ki se pojavljajo, to pa povzroča nezadovoljstvo. EESO ponovno poziva, naj se na evropski ravni zakonsko uredi strukturiran postopek posvetovanja, tako da bodo formalizirani postopki bolj usklajeni in preglednejši. Namen takega postopka je zagotoviti, da bodo socialni partnerji in organizacije civilne družbe sistematično, hitreje, konkretneje in učinkoviteje vključeni v postopek odločanja. Poleg tega bi moral zagotavljati posvetovanje z deležniki o tem, kako so bili njihovi prispevki uporabljeni in zakaj so bile sprejete odločitve.

4.1.4 Hkrati bi morala Komisija nadaljevati strukturni dialog z nacionalnimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe ter od držav članic zahtevati, naj predložijo podroben povzetek posvetovanj z deležniki. In končno, EESO poziva, naj se prenovljeno načelo partnerstva vključi v evropski semester ([16]).

([14]) https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future.

([15]) A European Agenda To Navigate Uncertain Times – How to steer the EU towards wellbeing for all now and in the future – MERGE (mergeproject.eu) (Evropska agenda za spopadanje z negotovimi časi: kako usmeriti EU k blaginji za vse, zdaj in v prihodnje).

([16]) European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period (Podpora Evropskega socialnega sklada za socialne partnerje v obdobju 2007–2013), Uredba 2021/1060, raziskovalno mnenje EESO Večja osredotočenost kohezijske politike po letu 2027 na rezultate – izzivi, tveganja in priložnosti (UL C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj), in poročilo o oceni Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost o kodeksu ravnanja in razpravah z deležniki na konferenci Sveta evropskih občin in regij (CEMR) ob objavi njegovega dokumenta Top level decision – Local consequences: The European Semester explained (Odločanje na najvišji ravni – posledice na lokalni ravni: vse o evropskem semestru), 2. december 2024.

4.2 ***Srednjeročni fiskalno-strukturni načrti in novi okvir ekonomskega upravljanja EU***

4.2.1 Kar zadeva vsebino sedanjih načrtov, na splošno še vedno ni jasno, ali predlagani ukrepi zadostujejo za reševanje izzivov, s katerimi se srečujejo države članice, kot so dvojni prehod, inovacije in trajnostna konkurenčnost, pa tudi geopolitičnih in strukturnih izzivov v smislu varnosti in obrambe, strateške avtonomije, demografije, energije, infrastrukture, socialne zaščite, socialne kohezije in storitev oskrbe. Poleg tega bi moral po mnenju EESO učinek, ki ga bodo imele glavne ugotovitve iz poročil Enrica Lette ([17]) in Maria Draghija na novi delovni program Komisije, omogočiti določene vsebinske spremembe nacionalnih fiskalnih in strukturnih načrtov, pod pogojem, da se upoštevajo makroekonomski parametri, ki zagotavljajo srednje- in dolgoročno vzdržnost javnih financ.

4.2.2 EESO je kljub pozivu, naj se predstavnikom organizirane civilne družbe zagotovi vloga pri oblikovanju in izvajanju ekonomskih, zaposlitvenih in socialnih politik, ki naj bi se vključile v srednjeročne fiskalno-strukturne načrte ([18]), ugotovil, da deležniki v številnih državah članicah niso imeli dostopa do vsebine nacionalnega načrta, preden je bil ta predložen Komisiji ali preden je Komisija poslala svojo oceno teh načrtov. In to kljub dejstvu, da so načrti temelj ekonomskih in fiskalnih politik držav članic, pa tudi prednostnih reform in naložb za naslednjih štiri do sedem let. Nacionalni deležniki lahko prispevajo svoje strokovno znanje in tudi predlagajo ustrezne ukrepe, ki odražajo dejanske razmere na lokalni in regionalni ravni. Položaj je še toliko slabši, ker je mogoče nacionalno odgovornost za zaveze, sprejete v načrtih, kar je eden od dejavnikov, ki verjetno najbolj zagotavljajo njihovo izvajanje, doseči le, če so imeli politični in socialni akterji možnost sodelovati pri njihovi pripravi v okviru formalnih postopkov posvetovanja. To bi bilo treba zagotoviti tudi v primeru uporabe splošne odstopne klavzule.

4.2.3 Isti deležniki in EESO zato ponovno pozivajo Komisijo, naj pripravi uredbo EU o tem, kako socialne partnerje in organizacije civilne družbe vključiti v proces evropskega semestra in okvir ekonomskega upravljanja EU. V tej uredbi bi bila opredeljena osnovna načela in značilnosti postopka sodelovanja, ki bi jih bilo treba upoštevati v postopkih držav članic ([19]).

4.3 ***Izvajanje reform in naložb, predvidenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost***

4.3.1 Številni deležniki dvomijo, da bodo nacionalne vlade lahko v celoti ali pravilno počrpale sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost do 31. avgusta 2026. Obstaja tveganje, da bodo ta sredstva porabljena neučinkovito, zaradi česar se bosta zmanjšali kakovost in učinkovitost projektov in operacij, ki se izvajajo ob podpori iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Če vlade ne bodo pospešile izvajanja reform in naložb iz načrtov za okrevanje in odpornost se lahko zgodi, da bodo izgubljena znatna sredstva. Čeprav je bil dosežen napredek pri črpanju sredstev ter izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost, je to še vedno nujno treba pospešiti. To je predvsem posledica nezadostne upravne zmogljivosti na nacionalni in lokalni ravni, neučinkovitosti, težav s preglednostjo in upravljanjem ter pomanjkanja načrtovanja in ustreznih virov pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost. Ugotovljeni so bili še drugi razlogi za zamude pri izvajanju, kot so pomanjkanje pobud iz zasebnega sektorja, nerealni roki in razdrobljeno usklajevanje med vladnimi agencijami, nezmožnost majhnih projektov, da zberejo zadostna sredstva, pomanjkanje virov in togi roki, kar ob birokratskih postopkih povzroča zamude, neustrezna priprava reform, neposvetovanje z deležniki, kar vodi v nezadostno pripravo reform, neobstoj časovnih okvirov za izvajanje projektov ter zamude zaradi dolgotrajne priprave zakonodajnih predlogov in postopkov javnega naročanja.

([17]) Enrico Letta – Much more than a market (Veliko več kot le trg), april 2024.

([18]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)) – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1467/97 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2011/85/EU o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (UL C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([19]) Mnenja EESO *Predlogi za reforme in naložbe ter njihovo izvajanje v državah članicah: mnenje organizirane civilne družbe (cikel evropskega semestra 2023 in 2024*) (UL C, C/2024/4054, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4054/oj), *Priporočila EESO za trdno reformo evropskega semestra* (UL C 228, 29.6.2023, str. 1), in *Nova pravila ekonomskega upravljanja, primerna za prihodnost* (UL C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

4.3.2 Nujno je torej, da se izvede posvetovanje z vsemi socialnimi in gospodarskimi partnerji in se jim prisluhne ter da se zagotovita popolno obveščanje javnosti in ustrezna komunikacija. EESO poziva k boljšemu usklajevanju, načrtovanju in dodeljevanju sredstev, da se odpravijo zamude in racionalizirajo postopki, vključno z zmanjšanjem nepotrebne dokumentacije in sprejetjem digitalnih rešitev, hkrati pa poziva tudi države članice, naj zagotovijo usposabljanje za upravno osebje in krepitev zmogljivosti, da se izboljšajo vodenje projektov in upravni postopki. Poleg tega ([20]) poudarja, da so potrebne boljše, pravočasne in skladne informacije o napredku pri izvajanju nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost.

4.3.3 EESO vztraja, da je treba zagotoviti preglednost glede končnih prejemnikov sredstev, ter poziva Komisijo in nacionalne vlade, naj poenostavijo postopke, zmanjšajo birokracijo ter zagotovijo podporo za učinkovito in pravočasno izvajanje načrtov. Poziva k večji preglednosti glede končnih prejemnikov v prihodnosti ([21]). Države članice so objavile več kot 100 največjih prejemnikov, pri čemer jih je v nekaterih primerih prvih deset iz javnega sektorja ([22]). Z večjo preglednostjo bi bil znan celoten seznam prejemnikov sredstev iz načrta za okrevanje in odpornost. Komisija bi morala spremeniti opredelitev, ki je ni v uredbi, temveč jo vsebujejo smernice ([23]). Tok sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost mora biti pregleden in sledljiv, da se zagotovi učinkovita poraba teh sredstev. Informacije o ravnanju z javnim denarjem bi morale biti usklajene.

4.3.4 EESO poziva, naj se v naslednje letno poročilo o mehanizmu za okrevanje in odpornost vključi tematska analiza o vključenosti socialnih partnerjev, organizacij civilne družbe, nacionalnih parlamentov ter lokalnih in regionalnih oblasti ([24]).

4.3.5 Odbor poziva k podaljšanju roka za porabo sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, če se bo izkazalo, da bi nepodaljšanje pomenilo izgubo sredstev ([25]). Potrebna je večja prožnost pri načinu izvajanja nacionalnih načrtov. Pogajanja o večletnem finančnem okviru časovno ne sovpadajo z uradnim koncem izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost. V idealnem primeru bi moral biti konec njegovega izvajanja usklajen z novim večletnim finančnim okvirom, saj bi tako države članice imele več časa za izvedbo načrtovanih naložb in reform. Poleg tega je EESO ugotovil, da je organizirana civilna družba v več državah članicah naklonjena temu, da bi se pristop mehanizma za okrevanje in odpornost, ki temelji na smotrnosti, uporabil za večletni finančni okvir, saj bi bil sprejemljiva rešitev za pomanjkanje napredka pri doseganju naših skupnih ciljev. Vendar bi bilo treba obenem omogočiti prožnost pri njegovem izvajanju in določiti zavezujoča pravila, da bodo države članice spoštovale pravila, pri čemer sta cilj tako privlačnost kot izvršljivost. EESO vsekakor priporoča, naj se preprečijo nepotrebna centralizacija in dodatna bremena za vse programe, pri tem pa naj se ohranita posebna metodologija, zaradi katere so bili glavni programi EU (kot so programi kohezijske politike) uspešni, in načelo partnerstva, ki zagotavlja ustrezno vključenost ustreznih deležnikov.

4.3.6 EESO poudarja, da je treba pojasniti opredelitev mejnikov in ciljev, bolje opredeliti orodja in metrike za ocenjevanje ter zagotoviti zanesljivost informacij, ki jih predložijo države članice ([26]). Prav tako poudarja, da se je treba tudi bolj osredotočiti na načrtovanje čezmejnih projektov.

4.3.7 In končno, vztraja, da mora biti mehanizem za okrevanje in odpornost zgodba o uspehu. Organizirana civilna družba poudarja več spoznanj, pridobljenih v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, ki bi jih bilo mogoče uporabiti še za druge finančne instrumente EU. Ta spoznanja zadevajo različne teme, kot so birokracija in poenostavljeni postopki, vključenost nacionalnih socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe, prožnost pri izvajanju instrumenta, potreba po boljšem usklajevanju ter načrtovanje in spremljanje takega instrumenta.

([20]) Poročilo o oceni *Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost*.

([21]) Računsko sodišče – Razrešnica Komisiji za leto 2023: posvetovanje s komisarjema Valdisom Dombrovskisom in Paolom Gentilonijem o mehanizmu za okrevanje in odpornost (Odbor za proračunski nadzor, Evropski parlament, 12. november 2024)[1] Evropski parlament – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds* (100 največjih prejemnikov sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost).

([22]) Evropski parlament – The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds (100 največjih prejemnikov sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost).

([23]) Računsko sodišče – Posebno poročilo 2024 (september 2024): „**Priporočilo 1 – Zagotoviti dosledno uporabo opredelitve pojma ‚končni prejemnik‘.** Komisija naj zagotovi, da države članice enako razumejo, kaj pomeni pojem‚končni prejemnik‘, in ga dosledno uporabljajo.“

([24]) V skladu z mnenjem Evropskega odbora regij ECON-VII/037 *Vmesni pregled evropskega načrta za okrevanje po pandemiji COVID-19 (mehanizem za okrevanje in odpornost)* (sprejeto oktobra 2024) (UL C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([25]) V skladu z mnenjem Evropskega odbora regij ECON-VII/037 *Vmesni pregled evropskega načrta za okrevanje po pandemiji COVID-19 (mehanizem za okrevanje in odpornost)* (sprejeto oktobra 2024) (UL C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([26]) Računsko sodišče – Razrešnica Komisiji za leto 2023: posvetovanje s komisarjema Valdisom Dombrovskisom in Paolom Gentilonijem o mehanizmu za okrevanje in odpornost (Odbor za proračunski nadzor, Evropski parlament, 12. november 2024)[1] Evropski parlament – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds* (100 največjih prejemnikov sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost).

4.4 ***Potrebne naložbe za reševanje sedanjih in prihodnjih izzivov***

4.4.1 EESO se strinja z analizo in ugotovitvami iz poročila Maria Draghija ([27]) o tem, da bi se morala EU s sedanjimi številnimi izzivi ([28]) spoprijeti tako, da bi odpravila veliko premajhne naložbe v evropsko gospodarstvo v zadnjih desetletjih in spodbudila trajnostno konkurenčnost. Vendar je to še toliko težje doseči, ker morajo številne države članice z nacionalnimi fiskalnimi in strukturnimi načrti, določenimi v novem okviru makroekonomskega upravljanja EU, zmanjšati svoj javni primanjkljaj in stopnjo zadolženosti. Edini način, da se ti cilji in politike uskladijo ter da se zagotovi njihovo ustrezno financiranje, zajema dvoje. Prvič, nacionalne naložbe moramo bolje usklajevati in jih okrepiti z evropskimi smernicami politike. Za to je treba okrepiti evropski semester in izboljšati njegovo delovanje. Drugič, okrepiti moramo zmogljivost financiranja EU, in sicer z znatnim prestrukturiranjem in povečanjem v naslednjem večletnem finančnem okviru, hkrati pa je treba tudi razmisliti o ustanovitvi sklada za strateške naložbe, ki bi bil prednostno namenjen financiranju skupnih evropskih dobrin in nacionalnih naložb v skladu z glavnimi prednostnimi nalogami evropske politike. Povečati bi morali tudi zmogljivost financiranja EIB, in sicer z novo izboljšano različico posebnih programov InvestEU (kot sta pobuda InvestAI in napovedani evropski sklad za konkurenčnost).

4.4.2 Nasprotje med potrebo po tem, da se hkrati z velikim povečanjem naložb zmanjša stopnja zadolženosti, ne da bi to negativno vplivalo na politike socialne kohezije, pomeni, da je potrebno tudi ukrepanje v zvezi s prihodki od davkov. EESO meni, da bi morala evropska ekonomska politika vključevati smernice za spodbujanje ustrezne, pravične in bolj usklajene obdavčitve na ravni EU, ki bi pomagala spodbujati gospodarsko rast, ta pa nato lahko privede do trajnega povečanja javnih prihodkov. Poleg tega bi morale biti te davčne smernice prilagojene vsaki državi članici ob upoštevanju strukture njenega gospodarstva in davčnega sistema ter namenjene spodbujanju enake porazdelitve dohodka in bogastva.

4.4.3 V poročilu Maria Draghija je bilo poudarjeno, da prihranki EU, ki so za 50 % višji kot v ZDA, niso ustrezno usmerjeni v naložbe. Da bi premagali ovire, ki to že toliko let preprečujejo, ni več mogoče odlagati ukrepov, potrebnih za dokončanje unije kapitalskih trgov. Hkrati mora EU pregledati in prilagoditi vse politike, s katerimi se spodbuja in pospešuje usmerjanje kapitala k prednostnim naložbenim ciljem EU.

4.4.4 Usklajene nacionalne reforme in naložbe bodo tudi ključni element novega kompasa EU za konkurenčnost. Komisija je napovedala oblikovanje novega orodja za usklajevanje konkurenčnosti, ki se bo uporabljalo poleg ukrepov, ki jih bodo države članice sprejele za izpolnitev skupnih prednostnih nalog na področju konkurenčnosti. Kot navaja, bo pristop, ki temelji na združevanju reform in naložb za izvajanje prednostnih nalog EU na nacionalni ravni in je bil uveden v okviru evropskega semestra in instrumenta NextGenerationEU, dopolnjen z usklajenimi čezmejnimi ukrepi in ukrepi na ravni EU z uporabo orodja za usklajevanje konkurenčnosti. Namen tega orodja bo uskladiti industrijske in raziskovalne politike ter naložbe na ravni EU in nacionalni ravni, delovalo pa bo v povezavi s poenostavljenim evropskim semestrom, osredotočenim na reforme in naložbe za konkurenčnost na nacionalni ravni. Poleg tega bo v naslednjem večletnem finančnem okviru izvajanje orodja za usklajevanje konkurenčnosti podpiral nov sklad za konkurenčnost. EESO poziva, naj se dodatno pojasni, kako so ta orodja povezana z evropskim semestrom, da bi se izognili dodatni nepotrebni birokraciji.

V Bruslju, 30. aprila 2025

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Oliver RÖPKE

([27]) Konkurenčnost EU: obeti za prihodnost – Evropska komisija.

([28]) Ti izzivi zajemajo sočasno odzivanje na potrebo po povečanju produktivnosti in konkurenčnosti gospodarstev ter na glavne geopolitične izzive, uporabo koncepta odprte strateške avtonomije na področjih, kot so varnostna in obrambna ter industrijska in trgovinska politika, zagotavljanje napredka pri doseganju ciljev zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev socialne kohezije in izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.